

คำวินิจฉัยของ นายผัน จันทรปาน ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๖๒/๒๕๕๕

วันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ศาลอาญาส่งคำร้องของจำเลย (นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์ หรือ ส.ศิวรักษ์) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ มาตรา ๔๔ และมาตรา ๔๖

ข้อเท็จจริง

พนักงานอัยการประจำศาลจังหวัดกาญจนบุรี (ทองผาภูมิ) เป็นโจทก์ยื่นฟ้องผู้ร้อง (นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์) เป็นจำเลย ข้อหาร่วมกันขัดขวางการกระทำของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย หรือพนักงาน หรือผู้ปฏิบัติร่วมกับพนักงานในการสร้างระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ เนื่องจากผู้ร้องกับพวก (ที่ยังไม่ได้ตัวมาฟ้อง) ได้บังอาจเข้าไปในบริเวณเขตก่อสร้างการวางระบบขนส่งปิโตรเลียมทางท่อส่งก๊าซธรรมชาติที่ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีให้ดำเนินการก่อสร้างวางท่อโครงการส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา (สหภาพพม่า) และการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ได้กำหนดเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อขึ้นจากชายแดนบ้านอีด่อง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ไปยังโรงไฟฟ้าความร้อนรวมที่จังหวัดราชบุรี อีกทั้งได้ประกาศให้ทราบโดยทั่วกันแล้ว โดยผู้ร้องกับพวกได้ร่วมกันยื่นเป็นแถวหน้ากระดาน และนั่งรวมกันเป็นกลุ่มขวางแนวการทำงานของเครื่องจักรโดยไม่ได้รับอนุญาต เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมายอันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ จึงขอให้ศาลได้พิจารณาพิพากษาลงโทษจำเลยตามกฎหมาย เป็นคดีดำที่ ๕๕๓๓/๒๕๕๑ (หมายเลขแดงที่ ๗๓๑๘/๒๕๕๓)

ผู้ร้องยื่นคำให้การปฏิเสธฟ้องโจทก์ ว่ามิได้ร่วมกันดำเนินการตามข้อกล่าวหาแต่อย่างใด ด้วยเห็นว่าโครงการก่อสร้างระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ ฯ ดังกล่าวเป็นโครงการที่มีได้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย ด้วยความชอบธรรม สุจริต และโปร่งใสบนพื้นฐานเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุดแก่เศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศอย่างแท้จริงตามวัตถุประสงค์ของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย การแสดงความคัดค้านของผู้ร้องต่อการวางท่อก๊าซของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย

จึงยื่นอยู่บนพื้นฐานการปกป้องสิทธิผลประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชน กับทั้งป้องกันภัยพิบัติอันจะเกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคต อันอาจคาดการณ์ได้ โดยเป็นการกระทำด้วยเจตนาอันสุจริตอย่างสงบเปิดเผยและปราศจากอาวธ ตามสิทธิเสรีภาพของประชาชนชาวไทย อันพึงมีตามรัฐธรรมนูญ การดำเนินคดีกับผู้ร้องเพื่อนำตัวออกไปจากบริเวณที่ประท้วงคัดค้านถือเป็นการล่วงละเมิดต่อสิทธิมนุษยชน ละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนชาวไทยที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จึงเห็นว่าการใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ จึงเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมาย และขัดต่อรัฐธรรมนูญ

ผู้ร้อง (ได้รับอนุญาตให้โอนคดีไปพิจารณาที่ศาลอาญา) จึงขอให้ศาลอาญาส่งคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ ที่ให้การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) มีอำนาจกำหนดเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อตามความจำเป็น โดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรี รวมทั้งวางระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อตามความจำเป็น โดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรี รวมทั้งวางระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อไปได้ เหนือ ตามหรือข้ามที่ดินของบุคคลใด และสามารถรื้อถอนอาคาร โรงเรือนหรือทำลายสิ่งอื่นที่สร้างและทำขึ้น หรือทำลาย หรือตัดฟันต้นไม้ กิ่ง หรือรากของต้นไม้ หรือพืชผลในเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อได้ กับมาตรา ๕๓ ที่กำหนดว่าผู้ใดขัดขวางการกระทำของ ปตท. หรือพนักงาน หรือผู้ซึ่งปฏิบัติงานร่วมกับพนักงานซึ่งกระทำการตามมาตรา .. มาตรา ๓๐ .. ต้องระวางโทษ ฯลฯ นั้น ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ ที่บัญญัติให้ความคุ้มครองเสรีภาพของบุคคลในเคหสถาน มาตรา ๔๔ ที่บัญญัติให้บุคคลมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวธ และมาตรา ๔๖ ที่บัญญัติให้บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมมีสิทธิในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดังกล่าวหรือไม่

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมได้มีหนังสือกระทรวงอุตสาหกรรม ด่วนที่สุด ที่ อก. ๑๐๐๓/๒๕๗๒ ลงวันที่ ๗ กันยายน ๒๕๕๓ ซึ่งแจ้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย สรุปได้ดังนี้

กรณีข้อเท็จจริง

การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) ได้ดำเนินกิจการส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่า เป็นโครงการความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน โดยเริ่มต้นดำเนินการตั้งแต่วันที่ พ.ศ. ๒๕๓๕ ดังนี้

(๑) ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๓๕, ๕ ตุลาคม ๒๕๓๖ และ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๕ ที่เร่งรัดให้ ปตท. ต้องเร่งจัดหาก๊าซเพื่อใช้ในประเทศ ทั้งเพื่อการผลิตไฟฟ้า

และการอื่น จากแหล่งการผลิตก๊าซทั้งในและต่างประเทศ และมติคณะรัฐมนตรี วันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๓๕ อนุมัติในหลักการจ่ายเงินทดแทนที่ดินให้ราษฎรที่อยู่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติซึ่งอยู่ในแนวท่อส่งก๊าซธรรมชาติ

(๒) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ในฐานะผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ อาศัยอำนาจตามมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ออกประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง กำหนดเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อส่งในท้องที่จังหวัดกาญจนบุรีและจังหวัดราชบุรี ลงวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๓๕

(๓) ปตท. ได้ดำเนินการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมนำเสนอต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ซึ่งคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้มีมติเมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๔๐ เห็นชอบกับรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติ จากแหล่งยานา สหภาพพม่า ของ ปตท. ตั้งแต่จุดเริ่มเชื่อมต่อท่อส่งก๊าซไทย - พม่า บ้านอิต้อง ตำบลปลีลอก อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ถึงโรงไฟฟ้าพลังความร้อนราชบุรี ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

(๔) หลังจากได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ปตท. ได้เริ่มลงมือดำเนินการวางท่อก๊าซในพื้นที่ที่ได้ประกาศกำหนดเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ ตั้งแต่วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๔๐ นับแต่เริ่มดำเนินการมีกลุ่มบุคคลที่อ้างว่าเป็นกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสิทธิมนุษยชนได้แย่งคัดค้านการดำเนินโครงการ ฯ ดังกล่าว ต่อมาเมื่อวันที่ ๒ - ๖ มีนาคม ๒๕๔๑ นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์ ได้ร่วมกับพวกไม่น้อยกว่า ๓๐ คน เข้าขัดขวางการทำงานของผู้รับเหมาของ ปตท. ในการวางท่อก๊าซในจังหวัดกาญจนบุรี จนเป็นเหตุให้ ปตท. และผู้รับเหมาไม่อาจปฏิบัติงานวางท่อส่งก๊าซต่อไปได้ และได้มีการดำเนินคดีอาญา เป็นคดีที่จำเลยโต้แย้งมายังศาลรัฐธรรมนูญนี้

กรณีข้อกฎหมาย

การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) ชี้แจงสรุปได้ว่า

(๑) พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ได้ถูกตราขึ้นเป็นกฎหมายโดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติในระหว่างที่ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๒๐ บังคับใช้ และต่อมาสภานิติบัญญัติแห่งชาติก็ได้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ ดังนั้น หากตามคำร้องของจำเลยจะถือว่า พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นในช่วงระยะเวลาและการดำเนินการอันเนื่องมาจากการปฏิวัติ โดยไม่มีระบบรัฐสภาที่สมบูรณ์ ทำให้พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ เป็นกฎหมายที่ขัดต่อระบบกฎหมายอันเป็น

ประชาธิปไตย และไม่สมควรบังคับใช้เป็นกฎหมายนั้น ก็ย่อมไม่มีเหตุผลใดที่จะถือเอารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ ซึ่งตราโดยสภานิติบัญญัติ ฯ ชุดเดียวกันเป็นกฎหมายที่ชอบด้วยกฎหมายเช่นกัน ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว มิได้เป็นเช่นนั้น

(๒) ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๒๐ มาตรา ๓๐ บัญญัติ กรณีเมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญปกครองบังคับแก่กรณีใด ให้วินิจฉัยกรณีนั้นไปตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งประเพณีการปกครอง ฯ ในเรื่องการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ที่ได้ถือปฏิบัติขณะการบังคับใช้ธรรมนูญการปกครอง ฯ และนำมาร่างเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ มาตรา ๓๓ วรรคสาม ก็มีเนื้อหาสาระไม่แตกต่างจากการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน มาตรา ๔๕ จึงต้องถือว่าหลักในเรื่องการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เป็นประเพณีการปกครองที่ยึดถือมาแต่เมื่อคราวเริ่มการร่างพระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ แล้ว หลักกฎหมายดังกล่าวจึงควรเป็นที่ยอมรับบังคับใช้ และไม่อาจถือว่าเป็นการบัญญัติที่ขัดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

(๓) พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๓๐ เป็นกรณีให้สิทธิแก่ ปตท. ในการเข้าไปในอสังหาริมทรัพย์เพื่อดำเนินการวางระบบขนส่งปิโตรเลียมทางท่อเท่านั้น และแม้ว่า ปตท. จะจ่ายค่าตอบแทน ปตท. ก็มีได้กรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์นั้นแต่อย่างใด เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ยังคงมีกรรมสิทธิ์ทุกประการ เป็นหลักการที่เป็นประโยชน์และเป็นคุณแก่เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ด้วย ซึ่งเป็นหลักการที่ต่างกับหลักการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ทั้งฉบับ พุทธศักราช ๒๕๒๑ และพุทธศักราช ๒๕๕๐

สำหรับพระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๓๘ ซึ่งกำหนดถึงกรณีที่ ปตท. มีความจำเป็นตามข้อความที่ระบุไว้ตามมาตรานี้ สามารถเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ได้ในหลักการเช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔๕ แต่ปรากฏข้อเท็จจริงว่า หากมีกรณีดังกล่าว ปตท. มักเลือกวิธีการจัดซื้อมาเป็นกรรมสิทธิ์ โดยไม่ต้องอาศัยมาตรา ๓๘ แต่อย่างใด

ดังนั้น จึงไม่มีกรณีที่ ปตท. ดำเนินการโดยใช้สิทธิเกินเลยไปจากที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้และไม่มีการอื่นควรกล่าวอ้างว่าพระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ ขัดต่อรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด

(๔) ในส่วนของเรื่องเสรีภาพในเคหสถาน และเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ ตลอดจนการจำกัดเสรีภาพที่ว่านั้น รัฐธรรมนูญทั้งฉบับ พุทธศักราช ๒๕๒๑ มาตรา ๓๒ และมาตรา ๓๖ และฉบับ พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๔ ก็บัญญัติหลักกฎหมายลักษณะ

เช่นเดียวกัน และหลักกฎหมายดังกล่าวตามรัฐธรรมนูญ ฯ พุทธศักราช ๒๕๒๑ ได้ถูกพิจารณาโดย สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ซึ่งอยู่ในช่วงเวลาเดียวกับสภานิติบัญญัติ ฯ ที่ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติ การปิโตรเลียม ฯ ด้วย จึงแสดงให้เห็นว่า พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ ได้ถูกพิจารณาภายในกรอบ แห่งหลักกฎหมายในเรื่องดังกล่าวแล้ว ดังนั้น จึงไม่มีข้อท้วงติงในเรื่องการขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ อีก

อนึ่ง การชุมนุมขัดขวางการทำงานโครงการ ฯ ของจำเลย ได้กระทำบริเวณแนววางท่อส่งก๊าซ ซึ่งไม่มีส่วนหนึ่งส่วนใดเป็นเคหสถาน จำเลยไม่ใช่ผู้ได้รับผลกระทบหรือเสียหายจากการใช้พระราช บัญญัติการปิโตรเลียม ฯ ไม่อาจยกประเด็นข้อกฎหมายนี้ต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย

ในส่วนการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธที่จำเลยจะได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๔ นั้น จำเลยจะได้รับความคุ้มครองต่อเมื่อจำเลยมิได้ละเมิดต่อกฎหมายหรือละเมิดสิทธิ อันพึงมีโดยชอบด้วยกฎหมายของบุคคลอื่น แต่กรณีนี้ จำเลยได้ละเมิดต่อกฎหมายอันเป็นความผิด ทั้งทางแพ่งและอาญา โดยเฉพาะตามพระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๕๓ อันเป็นเหตุให้ ปตท. และผู้เกี่ยวข้องต้องได้รับความเดือดร้อนเสียหาย จำเลยจึงไม่อาจกล่าวอ้างการใช้สิทธิโดยชอบด้วย กฎหมายจากรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๔ นี้ได้

(๕) สำหรับกรณีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ ในเรื่องบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่น ดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ นั้น แม้เป็นหลักกฎหมาย ที่พึงจะมีไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นครั้งแรก แต่เชื่อว่าหลักกฎหมายนี้ได้ถูกบังคับใช้หรือเป็นที่ยอมรับ และอาจปรากฏอยู่ในกฎหมายลำดับรองลงไปจากกฎหมายรัฐธรรมนูญได้ และย่อมถือว่าหลักกฎหมาย ดังกล่าวน่าจะได้รับการพิจารณาอยู่แล้วตามกระบวนการของกฎหมายที่กำหนดให้ผู้ดำเนินการโครงการ ต้องปฏิบัติตาม ซึ่งกรณีของ ปตท. แม้ว่าในขณะริเริ่มดำเนินโครงการ ฯ จะมีได้มีข้อบัญญัติกฎหมายใด และพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๑๘ และ พ.ศ. ๒๕๓๕ มิได้ มีบทบัญญัติกำหนดให้ลักษณะงานตามโครงการ ฯ จำต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) แต่ ปตท. ก็ได้ดำเนินการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเสนอต่อคณะกรรมการ สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ และคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้ให้ความเห็นชอบกับรายงานการวิเคราะห์ ผลกระทบสิ่งแวดล้อมดังกล่าว จึงเป็นกรณีที่ ปตท. ได้ถือปฏิบัติตามหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญมา โดยตลอด

(๖) ปตท. ได้อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ หากศาลรัฐธรรมนูญ มีความเห็นไปในทางที่ว่า พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ขัดต่อบทบัญญัติ

แห่งรัฐธรรมนูญย่อมเกิดความเสียหายแก่การดำเนินการเช่นว่านั้นจนไม่อาจประเมินความเสียหายได้ ทั้งในเชิงที่สามารถตีราคาเป็นตัวเงินได้และที่ไม่สามารถตีราคาเป็นตัวเงินได้ อีกทั้งอาจต้องย้อนหลัง ดำเนินการสำหรับโครงการที่แล้วเสร็จซึ่งเชื่อว่า น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชนโดยส่วนรวมด้วย

ต่อมา นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์ ได้ยื่นคำร้องเพิ่มเติม ลงวันที่ ๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๔ ต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ ที่บัญญัติว่า “ในการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อให้ ปตท. มีอำนาจ

(๑) กำหนดเขตระบบขนส่งปิโตรเลียมทางท่อตามความจำเป็นโดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรี

(๒) วางระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อไปได้ เหนือ ตามหรือข้ามที่ดินของบุคคลใดๆ

(๓) รื้อถอนอาคาร โรงเรือน หรือทำลายสิ่งอื่นที่สร้างหรือทำขึ้น หรือทำลาย หรือตัดทับ บ้านคนอื่น กิ่ง หรือรากของต้นไม้ หรือพืชผลในเขตระบบการขนส่งทางท่อ

ถึงแม้ว่าในมาตรา ๓๑ และมาตรา ๒๕ ให้นำกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์มาใช้บังคับโดยอนุโลมก็ตาม แต่ตามมาตรา ๓๐ นั้นอนุญาตให้ ปตท. ดำเนินการได้เลย หลังจากที่ประกาศกำหนดเขต ตามมาตรา ๓๐ (๑) แล้ว ซึ่งเพียงแต่เมื่อทำแล้วก่อให้เกิดความเสียหาย จึงนำกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์มาใช้บังคับในภายหลัง ซึ่งตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๕ ที่บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง หรือการตรวจค้นเคหสถานจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย” ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔๕ ที่บัญญัติว่า “การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค” ซึ่งจากรัฐธรรมนูญทั้งมาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๕ ย่อมบัญญัติให้เห็นอย่างชัดเจนว่าต้องให้มีการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เหล่านั้นเสียก่อน จึงจะเข้าไปดำเนินการใดๆ กับอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่นได้ มิใช่กระทำไปเรียบร้อยแล้ว จึงเอากฎหมายบังคับการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์มาใช้ในภายหลัง ดังนั้น พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ จึงขัดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยอย่างชัดเจน

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔๔ ได้ บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะ และเพื่อคุ้มครอง

ความสะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างที่ประเทศ อยู่ในภาวะการสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือประกาศใช้กฎอัยการศึก”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุม โดยสงบและปราศจากอาวุธ ซึ่งบทจำกัดสิทธิในการชุมนุมจะกระทำได้เฉพาะกรณีตามวรรคสองเท่านั้น แต่ตามพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ๗ มาตรา ๓๐ หาได้เข้าข้อยกเว้นดังกล่าวไม่ ดังนั้นการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธของข้าพเจ้ากับพวกจึงสามารถได้รับความคุ้มครองจาก บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตามที่พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ๗ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ ที่เอาโทษแก่ข้าพเจ้ากับพวกนั้นจึงขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย อย่างชัดเจนเช่นกัน

นอกจากนี้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔๖ ได้บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งรวมเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล และยั่งยืน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

ซึ่งจากการกำหนดแนวทางของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยนั้น ย่อมผ่านผืนป่า แม่น้ำ ลำธาร ต้องมีการตัดไม้ทำลายป่า ตลอดจนผ่านชุมชนดั้งเดิมอีกด้วย ดังนั้นบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๔๖ ดังกล่าวจึงได้ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์ดังกล่าว ซึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนหรือประชาชนนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๕๘ ได้บัญญัติต่อไปว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผล จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือ การดำเนินโครงการหรือกิจการใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตน ในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติ” แต่ในกรณี ตามมาตรา ๓๐ ของพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ๗ ได้บัญญัติให้กระทำได้เลย โดยไม่มีส่วนร่วมของประชาชนหรือชุมชนในการจัดการดังกล่าว มาตรา ๓๐ ของพระราชบัญญัติ การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ๗ จึงขัดกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเช่นเดียวกัน และหากศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าจำเป็นให้นายสุลักษณ์ ๗ เข้าชี้แจงประกอบลายลักษณ์อักษรได้

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมได้มีหนังสือกระทรวงอุตสาหกรรม ที่ อก ๑๐๐๑/๑๕๕๔ ลงวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๔ ซึ่งแจ้งเพิ่มเติมสรุปได้ดังนี้

๑) ประเด็นตามมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ขอชี้แจงว่า ตามคำร้องเพิ่มเติมของนายสุลักษณ์ ฯ ซึ่งอ้างว่า โดยบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๒๕ และมาตรา ๓๑ ให้นำกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์มาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่มาตรา ๓๐ อนุญาตให้ ปตท. ดำเนินการได้เลย หลังจากที่ประกาศกำหนดเขตตามมาตรา ๓๐ (๑) เพียงแต่เมื่อทำแล้วก่อให้เกิดความเสียหาย จึงให้นำกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์มาใช้บังคับในภายหลัง และโดยนัยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๕ ปตท. ต้องให้มีการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เหล่านั้นเสียก่อน จึงจะเข้าไปดำเนินการใดๆ กับอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่นได้ มิใช่กระทำไปเรียบร้อยแล้วจึงเอากฎหมายบังคับการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์มาใช้ในภายหลัง มาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ จึงขัดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย นั้นเป็นความเข้าใจของผู้ร้องที่คลาดเคลื่อนกับหลักกฎหมายอย่างมากและคลาดเคลื่อนกับการปฏิบัติของ ปตท.

ตามหลักกฎหมายและทางปฏิบัติ ปตท. ได้ดำเนินการดังนี้

(๑) ในแนวปฏิบัติงานของ ปตท. ในการดำเนินการเพื่อให้มีระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อนั้น จะเป็นกรณีตามโครงการที่ได้รับการพิจารณาให้ความเห็นชอบโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม และหรือในบางกรณีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ซึ่งในแต่ละโครงการจะมีการพิจารณาถึงความจำเป็นในการจำต้องดำเนินโครงการรวมถึงการกำหนดพื้นที่ใด ๆ เป็นเบื้องต้นเพื่อการดำเนินการตามโครงการนั้น ๆ จากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาร่วมกันหลายหน่วยงาน กรณีจึงถือได้ว่า โครงการดำเนินการเพื่อให้มีระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อของ ปตท. ตามนัยแห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ นั้น ได้มีการพิจารณาดำเนินการอย่างละเอียดรอบคอบโดยหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องดีแล้วทั้งสิ้น

(๒) เมื่อการเห็นชอบดำเนินการโครงการระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อมิขึ้นในพื้นที่หนึ่งพื้นที่ใดอย่างไรแล้ว ดังเช่นตามโครงการวางท่อก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยานา สหภาพพม่า มูลเหตุแห่งข้อพิพาทคดีนี้ ปตท. จะนำเรื่องเสนอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมซึ่งเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ เพื่อพิจารณาออกประกาศกระทรวงกำหนดเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อตามนัยมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ซึ่งอำนาจ

ตามความในมาตรา ๓๑ ให้อำนาจ ปตท. ในการวางระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อไปได้เหนือ ตามหรือข้ามที่ดินของบุคคลใดๆ ได้ โดย ปตท. คงได้สิทธิในที่ดินของบุคคลนั้นเพียงเพื่อการวางระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อเท่านั้น ปตท. หาได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินของบุคคลอื่นอย่างการเวนคืนกรรมสิทธิ์ที่ดินไม่ เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินนั้นยังมีฐานะเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์หรือผู้มีสิทธิครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายเช่นเดิมทุกประการ เพียงแต่จะได้รับผลกระทบบ้างที่ไม่อาจใช้สิทธิของตนได้อย่างเต็มที่สำหรับพื้นที่ที่อยู่ในเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อที่ประกาศกำหนดแล้วนั้น ทั้งนี้ โดยนัยมาตรา ๓๓ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑

(๓) สิทธิของเจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินในเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อจะถูกลบด้วยพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ในการที่ ปตท. จะจ่ายค่าทดแทนอันเป็นธรรมสำหรับที่ดิน อาคาร โรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้าง นั้น แต่อย่างไรก็ตาม แม้ตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวจักได้กำหนดจำนวนค่าทดแทนที่เป็นธรรมไว้ก็ตาม กรณียังเป็นเรื่องที่ ปตท. ต้องทำความตกลงกับเจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นก่อน ซึ่งตามหลักการดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการยอมรับถึงสิทธิอันมีอยู่ของเจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นทุกประการ และในกรณีที่ไม่อาจทำความตกลงกันได้อย่างไรแล้ว พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ยังกำหนดให้มอบข้อพิพาทแก่นุญาโตตุลาการวินิจฉัย รวมถึงให้นำกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์มาใช้บังคับโดยอนุโลม ซึ่งกรณีนี้หมายถึงการนำเอาวิธีการกำหนดจำนวนค่าทดแทนที่ถือปฏิบัติในการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ตามกฎหมายมาใช้บังคับโดยอนุโลมเท่าที่วิธีปฏิบัตินั้นไม่ขัดหรือแย้งกับหลักการและวิธีการของการได้มาซึ่งเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ หาได้ให้อำนาจ ปตท. ดำเนินการอย่างการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์โดยทันทีเมื่อมีปัญหาการจ่ายค่าทดแทนอย่างใดไม่ หลักกฎหมายข้อนี้เป็นไปตามนัยแห่งมาตรา ๒๕ และมาตรา ๓๑ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑

(๔) การดำเนินการของ ปตท. โดยอำนาจตามมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ไม่มีส่วนหนึ่งส่วนใดเลยของการกระทำที่จะมีลักษณะเป็นการทำให้บุคคลต้องขาดซึ่งเสรีภาพในเคหสถานที่ดี การทำให้บุคคลไม่ได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานให้ปกติสุขก็ดี เข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครองก็ดี จึงหาอาจกล่าวได้ว่ามาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ขัดต่อบทบัญญัติมาตรา ๓๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้ไม่อีกทั้งเมื่อการดำเนินการตามความในมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย

พ.ศ. ๒๕๒๑ มิได้มีลักษณะเป็นการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ โดยเป็นเพียงการเข้าใช้สิทธิอันจำเป็น บางประการในที่ดินอันมีค่าตอบแทนเท่านั้น

(๕) เกี่ยวกับการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ตามความในบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียม แห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ยังมีบัญญัติไว้อยู่บ้าง แต่เป็นกรณีที่แตกต่างกันไปจากที่ ปตท. ได้ใช้ในการดำเนินโครงการวางท่อก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่า มูลคดีนี้ ซึ่งกระทรวง อุตสาหกรรมขอชี้แจงเพื่อประกอบการพิจารณาในคราวเดียวกันนี้ด้วย กล่าวคือ ตามมาตรา ๓๘ ซึ่งบัญญัติในเรื่องการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เฉพาะแก่กรณีตามความจำเป็นที่กำหนดไว้เท่านั้น

อำนาจตามกฎหมายมาตรา ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ นี้ ปตท. ไม่จำเป็นต้องดำเนินการตามวิธีที่กำหนดในมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติ การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ก่อนแต่อย่างใด โดยสามารถดำเนินการแยกไปตาม แต่กรณีอันจำเป็นนั้นได้เลย กรณีจึงหาเป็นดังที่ผู้ร้องเข้าใจว่า ปตท. จำต้องดำเนินการเวนคืน อสังหาริมทรัพย์เสียก่อน จึงจะเข้าไปดำเนินการใด ๆ กับอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่นได้ แต่อย่างใดไม่

อีกประการหนึ่ง กรณีที่พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ที่ได้ บัญญัติถึงกรณีเหตุความจำเป็นและได้กำหนดอำนาจการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ไว้ตามมาตรา ๓๘ ดังกล่าว จึงเป็นการชัดเจนว่า พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ได้ยึดถือ หลักการแห่งความเคารพถึงสิทธิของบุคคลในอสังหาริมทรัพย์ โดย ปตท. ไม่อาจดำเนินการอย่างใด ในอสังหาริมทรัพย์ของบุคคลอื่นได้ เว้นแต่โดยกฎหมายเพื่อการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ เช่นเดียวกับ บทบัญญัติมาตรา ๔๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ นั้น ทุกประการแล้ว

(๖) สำหรับการกำหนดจำนวนค่าทดแทนที่เป็นธรรมอัน ปตท. พึงจ่ายให้แก่เจ้าของหรือ ผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินในเขตรบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อและเป็นการสอดคล้องกับบทบัญญัติ มาตรา ๓๑ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ และมาตรา ๔๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ (หากพิจารณาว่าเป็นการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ประการหนึ่ง) ปตท. ได้ดำเนินการประสานงานกับหน่วยราชการสำคัญในพื้นที่ที่มีการประกาศเขตรบบ การขนส่งปิโตรเลียมทางท่อนั้นในแต่ละเขตพื้นที่จังหวัด ให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการปรองดองเพื่อการ กำหนดค่าทดแทนระดับจังหวัด หากมีข้อพิพาทเกิดขึ้น ปตท. ได้มีการดำเนินการตามความเหมาะสม จนกระทั่งสามารถทำความเข้าใจความตกลงกับเจ้าของหรือผู้ทรงสิทธิในทรัพย์สินนั้น ๆ ได้และจ่ายค่าทดแทน จนเสร็จสิ้นแล้วหาได้เป็นการดำเนินการโดยขัดกับหลักการของการเข้าใช้ประโยชน์ในที่ดินของบุคคลอื่น และการจ่ายค่าทดแทนตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ อย่างใดไม่

ประเด็นมาตรา ๔๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

(๑) กระทรวงอุตสาหกรรมขอชี้แจงว่า กรณีบุคคลจะมีเสรีภาพในการชุมนุมตามความในบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวนั้น จำต้องได้ความเป็นข้อเท็จจริงว่า บุคคลนั้นมีได้ละเมิดสิทธิอันพึงมีพึงได้ของบุคคลอื่นเพื่อการแสดงเสรีภาพเช่นนั้นด้วย หากเป็นกรณีที่บุคคลผู้กล่าวอ้างเสรีภาพนั้นเป็นผู้ก่อให้เกิดการกระทำอันกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดและหรือเป็นการละเมิดสิทธิตามกฎหมายของบุคคลอื่นแล้ว บุคคลนั้นหาอาจกล่าวอ้างว่าการชุมนุมของตนเป็นการใช้เสรีภาพโดยชอบด้วยกฎหมายได้ไม่

(๒) ผู้ร้องกระทำการขัดขวางงานก่อสร้างการวางระบบขนส่งปีโตรเลียมทางท่อตามที่ได้มีการประกาศเขตระบบโดยชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ อันเป็นความผิดทางอาญาตามมาตรา ๕๓ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ผู้ร้องจึงไม่สามารถกล่าวอ้างได้ว่า ตนใช้เสรีภาพโดยชอบโดยสงบ และปราศจากอาวุธ

(๓) ในกรณีหากถือว่า มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ขัดต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ จนบทบัญญัติมาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ไม่อาจบังคับได้เช่นดังกฎหมายแล้ว กรณียังต้องถือว่าผู้ร้องได้ละเมิดสิทธิของ ปตท. และผู้รับเหมาก่อสร้างวางท่อก๊าซของ ปตท. ประการหนึ่งจากการที่ผู้ร้องเข้าขัดขวางการทำงานของ ปตท. และผู้รับเหมาซึ่งโดยไม่มีมูลแห่งกฎหมายที่จะกล่าวอ้างรองรับสิทธิของผู้ร้องได้ ทั้งนี้ เนื่องจากยังต้องถือว่า การเข้าทำงานของ ปตท. ในพื้นที่เขตระบบการขนส่งปีโตรเลียมทางท่อนั้น ได้กระทำไปโดยชอบด้วยความยินยอมทางแพ่งจากเจ้าของหรือผู้ทรงสิทธิในอสังหาริมทรัพย์และการตกลงรับค่าทดแทนเพื่อความยินยอมดังกล่าวนั้นเสร็จเด็ดขาดแล้ว รวมถึงกรณีการได้รับอนุญาตโดยชอบด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาจากหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบดูแลพื้นที่ที่ได้รับการประกาศเป็นเขตระบบการขนส่งปีโตรเลียมทางท่อในการเข้าใช้พื้นที่เพื่อการดังกล่าวแล้ว ผู้ร้องย่อมไม่มีสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายใดในการเข้าขัดขวางการทำงานของ ปตท. และผู้รับเหมาของ ปตท. ในการทำงานวางท่อก๊าซในเขตระบบการขนส่งปีโตรเลียมทางท่อนั้น กรณีหาอาจถือว่า ผู้ร้องได้รับความคุ้มครองตามนัยมาตรา ๔๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ด้วยได้ไม่

ประเด็นมาตรา ๔๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

(๑) ในประเด็นที่ผู้ร้องกล่าวอ้างว่า ปตท. ได้ดำเนินการโครงการวางท่อก๊าซจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่า ด้วยการผ่านพื้นป่า แม่น้ำ ลำธาร และต้องมีการตัดไม้ทำลายป่า ตลอดจนผ่านชุมชน

ดั้งเดิมอีกด้วย ซึ่งเป็นการกล่าวเพียงเพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติกฎหมายมาตรา ๔๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เท่านั้น หากได้เป็นการกล่าวอ้างที่มีมูลความจริงเป็นเช่นนั้นอย่างใดไม่

(๒) การดำเนินโครงการดังกล่าวของ ปตท. หากมีส่วนหนึ่งส่วนใดของโครงการที่ได้ดำเนินการจนกระทั่งกล่าวได้ว่า เป็นการตัดไม้ทำลายป่า หรือการผ่านซึ่งพื้นป่า แม่น้ำ ลำธาร นั้น มีการก่อให้เกิดความเสียหายในทำนองเดียวกับการตัดไม้ทำลายป่านั้นแต่อย่างใด ทั้งนี้ โดยข้อเท็จจริงปรากฏชัดเจนว่า เส้นทางการวางท่อก๊าซในโครงการนั้น ได้ดำเนินการเป็นระยะทางรวมกันทั้งสิ้น ๒๓๘ กิโลเมตร โดยเป็นส่วนที่ผ่านพื้นป่าเพียงในช่วงระยะทาง ๕๐ กิโลเมตรแรก นับแต่จุดต่อเชื่อมกิโลเมตรที่ ๐ กับระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อของสหภาพพม่าที่ชายแดนประเทศไทยกับสหภาพพม่า ณ บ้านอีต่อง ตำบลปิล็อก อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี และในพื้นที่ป่าในช่วงระยะทาง ๕๐ กิโลเมตรนั้นจะเป็นพื้นที่ป่าสมบูรณ์เพียงระยะทาง ๖ กิโลเมตรเท่านั้น ที่เหลือของโครงการส่วนใหญ่จะเป็นการวางท่อในเขตทางของกรมทางหลวง และในส่วนอีกเล็กน้อยเป็นการผ่านพื้นที่ทำกินของประชาชนบ้างโดยการจ่ายค่าทดแทนอันเป็นธรรมแล้ว

(๓) พื้นที่ป่าช่วงระยะทาง ๕๐ กิโลเมตรแรกนั้น ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าที่ประชาชนได้ใช้ประโยชน์จากการทำเหมืองแร่ลวดแฟรมด้วยการใช้น้ำที่มีกำลังอัดแรงฉีดให้พื้นที่เหมืองพังทลายลงสำหรับการลำเลียงแร่ที่ออกจากพื้นที่ต่อไป กรณีหาใช้พื้นที่ป่าสมบูรณ์อันหมายถึงพื้นที่ป่าที่เป็นระบบนิเวศน์ของพืชพรรณไม้และสัตว์ป่าสำคัญอย่างใดไม่ ส่วนกรณีพื้นที่ป่าสมบูรณ์ระยะทาง ๖ กิโลเมตรนั้น ปตท. ได้รับการพิจารณาให้ความเห็นชอบจากกรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการกำหนดพื้นที่เฉพาะที่จำเป็นเท่านั้น นอกจากนี้ ในการตัดไม้ออกจากพื้นที่เขตระบบขนส่งปิโตรเลียมทางท่อระยะหน้ากว้าง ๑๒ เมตร ดังกล่าว ยังควบคุมดูแลและกำหนดจำนวนการตัดไม้จากกรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ทั้งสิ้น อีกทั้งมีการมอบหมายงานให้องค์การส่งเสริมอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.) เป็นผู้ดำเนินการตัดไม้และนำไม้ไปทำประโยชน์ตามขั้นตอนวิธีการของ ออป. ทั้งสิ้น จึงหาใช่การตัดไม้ทำลายป่าดังที่ผู้ร้องกล่าวอ้างแต่อย่างใด

(๔) โดยลักษณะการวางท่อก๊าซของ ปตท. เป็นการวางท่อตามแนวสันเขาซึ่งเป็นบริเวณที่มีต้นไม้หรือพืชปกคลุมอยู่น้อย ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสภาพป่ามากนัก อีกทั้งไม่จำเป็นต้องผ่านลำธารสายใหญ่หรือแม่น้ำมากแห่ง รวมถึงในการวางท่อก๊าซผ่านลำธาร ปตท. จะวางท่อก๊าซใต้ลำธารนั้น โดยเมื่อดำเนินการแล้วเสร็จ ลำธารนั้นสามารถมีสายน้ำไหลผ่านแนวการวางท่อก๊าซได้ตามปกติ ส่วนการดำเนินการวางท่อก๊าซผ่านแม่น้ำ ปตท. ได้ใช้วิธีการเจาะลอดใต้ท้องน้ำโดยท่อก๊าซจะอยู่ลึกกว่าท้องน้ำจริงของแม่น้ำนั้นไม่น้อยกว่า ๕ เมตร หากเป็นผลกระทบต่อแม่น้ำให้เกิดความเสียหายอย่างหนึ่งอย่างใดไม่

(๕) สำหรับการมีส่วนร่วมของบุคคลซึ่งรวมเป็นชุมชนตามมาตรา ๔๖ และรวมถึงกรณีการรับฟังความเห็นจากประชาชนตามมาตรา ๕๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ นั้น ด้วยข้อเท็จจริงปรากฏว่า การดำเนินโครงการวางท่อก๊าซจากแหล่งยานา สหภาพพม่าของ ปตท. ดังกล่าว ได้ริเริ่มพิจารณาดำเนินการมาตั้งแต่เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๓๕ จากกรณีที่คณะรัฐมนตรีขณะนั้นได้มีมติให้ ปตท. ต้องเร่งรัดจัดหาก๊าซธรรมชาติมาให้เพียงพอกับอัตราการเพิ่มขึ้นของการใช้ไฟฟ้าในประเทศและรวมถึงเพื่อการอย่างอื่น จนกระทั่งเมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๓๕ คณะรัฐมนตรีขณะนั้นได้มีมติอนุมัติให้ ปตท. ดำเนินโครงการวางท่อก๊าซจากแหล่งยานา สหภาพพม่านี้ อีกทั้งยังได้รับอนุมัติให้ผ่านพื้นที่ป่าและการกำหนดหลักการเพื่อการจ่ายค่าทดแทนให้แก่ราษฎร แม้ปรากฏว่าไม่มีเอกสารสิทธิใดๆ มาแสดงอีกด้วย ซึ่งจากข้อเท็จจริงดังกล่าว เป็นกรณีที่เกิดขึ้นก่อนหน้าที่ยุทธวิธีแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มีผลบังคับใช้ทั้งสิ้น ปตท. จึงไม่สามารถดำเนินการให้มีการมีส่วนร่วมและรับฟังข้อคิดเห็นอย่างวิธีการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้ แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินการของ ปตท. ซึ่งได้ปฏิบัติตามขั้นตอน วิธีการตามที่กฎหมาย ณ ขณะเริ่มโครงการกำหนด ย่อมเป็นการชัดเจนว่า โครงการของ ปตท. ได้ผ่านการพิจารณาดูแลจัดการโดยผู้มีอำนาจบริหารประเทศสูงสุด ณ ขณะนั้นแล้ว ซึ่งย่อมต้องถือว่า เป็นการดูแลจัดการเพื่อประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวมทั้งสิ้น หากได้มีการปล่อยปละละเลยจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศโดยรวมแต่อย่างใด

(๖) การที่การดำเนินการตามมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ซึ่งได้ดำเนินการโดยชอบด้วยกฎหมายและบทบัญญัติรัฐธรรมนูญการปกครอง พุทธศักราช ๒๕๒๐ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ แล้ว แม้ภายหลังจะปรากฏว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จะได้กำหนดวิธีการเพิ่มเติมขึ้นประการใด ย่อมยังไม่เป็นเหตุเพียงพอที่จะกล่าวได้ว่า บทบัญญัติตามมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ นั้นขัดกับบทบัญญัติมาตรา ๔๖ และมาตรา ๕๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เนื่องจากไม่ปรากฏข้อเท็จจริงใดที่ถือเป็นการปฏิบัติที่ขัดแย้งกันอย่างชัดเจนแต่อย่างใด อีกทั้งด้วยหลักกฎหมายที่ว่า “กฎหมายย่อมไม่มีผลบังคับย้อนหลัง” ซึ่งเมื่อพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่ว่า โครงการได้ริเริ่มดำเนินการมาก่อนประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แล้ว จึงหาอาจกล่าวได้ว่า บทบัญญัติตามมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ขัดกับบทบัญญัติมาตรา ๔๖ และมาตรา ๕๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ดังที่ผู้ร้องกล่าวได้ไม่

โดยเหตุที่การดำเนินโครงการวางท่อก๊าซจากแหล่งยานานี้ มี ปตท. เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบดำเนินโครงการ และทราบถึงรายละเอียดข้อเท็จจริงมูลคดีนี้เป็นอย่างดี ซึ่งกระทรวงอุตสาหกรรมจำเป็นต้องได้รับการตรวจสอบยืนยันข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ปตท. ก่อน โดยจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาการดำเนินการตามสมควร และไม่อาจจัดส่งคำชี้แจงเพิ่มเติมนี้ต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ทันกำหนดเวลาที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนด กระทรวงอุตสาหกรรมจึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญรับคำชี้แจงเพิ่มเติมหนังสือนี้ไว้ประกอบการพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญด้วย ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์ มีหนังสือลงวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๕๕ เรียนประธานศาลรัฐธรรมนูญคัดค้านการยื่นคำชี้แจงเพิ่มเติมของกระทรวงอุตสาหกรรม เนื่องจากกระทรวงอุตสาหกรรมมิได้ยื่นคำชี้แจงภายในกำหนดเวลาที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนด ย่อมถือได้ว่ากระทรวงอุตสาหกรรม ไม่ประสงค์จะยื่นคำชี้แจงเพิ่มเติม ดังนั้น ผู้ร้องจึงเห็นว่า คำชี้แจงเพิ่มเติมดังกล่าวไม่ควรนำมาประกอบการพิจารณาของศาลแต่อย่างใด

ข้อกฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๖ รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้

มาตรา ๒๕ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้

กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

บทบัญญัติวรรคหนึ่งและวรรคสองให้นำมาใช้บังคับกับกฎหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๓๕ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน

บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง หรือการตรวจค้นเคหสถานจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๔๔ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะ และเพื่อคุ้มครองความสะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

มาตรา ๔๖ บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๔๕ การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติ แห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค การอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ การได้มาซึ่ง ทรัพยากรธรรมชาติ การผังเมือง การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การพัฒนาการเกษตร หรือการอุตสาหกรรม การปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดเชยค่าทดแทน ที่เป็นธรรมภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับ ความเสียหายในการเวนคืนนั้น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การกำหนดค่าทดแทนตามวรรคหนึ่ง ต้องกำหนดให้อย่างเป็นธรรมโดยคำนึงถึงราคาซื้อขายกัน ตามปกติ การได้มา สภาพและที่ตั้งของอสังหาริมทรัพย์และความเสียหายของผู้ถูกเวนคืน

กฎหมายเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ต้องระบุวัตถุประสงค์แห่งการเวนคืนและกำหนดระยะเวลา การเข้าใช้อสังหาริมทรัพย์ไว้ให้ชัดเจน ถ้ามิได้ใช้เพื่อการนั้นภายในระยะเวลาที่กำหนดดังกล่าว ต้องคืนให้ เจ้าของเดิมหรือทายาท

การคืนอสังหาริมทรัพย์ให้เจ้าของเดิมหรือทายาทตามวรรคสาม และการเรียกคืนค่าทดแทนที่ชดใช้ไป ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราช บัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๓

มาตรา ๒๕ เพื่อประโยชน์ในการสร้างและบำรุงรักษาระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ ให้ พนักงานและผู้ซึ่งปฏิบัติงานร่วมกับพนักงาน มีอำนาจที่จะใช้สอยหรือเข้าครอบครองอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งมีใช้ที่อยู่อาศัยของบุคคลใด ๆ เป็นการชั่วคราวภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้

(๑) การใช้สอยหรือเข้าครอบครองนั้นเป็นการจำเป็นสำหรับการสำรวจเพื่อสร้างหรือบำรุงรักษาระบบการขนส่งปีโตรเลียมทางท่อ หรือเป็นการจำเป็นสำหรับการป้องกันอันตรายหรือความเสียหายที่จะเกิดแก่ระบบการขนส่งปีโตรเลียมทางท่อ

(๒) ปตท. ได้บอกกล่าวให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ทราบล่วงหน้าแล้ว โดยแจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ทราบภายในเวลาอันสมควร แต่ต้องไม่น้อยกว่าสามวัน ถ้าไม่อาจติดต่อกับเจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ได้ให้ประกาศให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์นั้นทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามสิบวัน การประกาศให้ทำเป็นหนังสือปิดไว้ ณ ที่ซึ่งอสังหาริมทรัพย์นั้นตั้งอยู่ และ ณ ที่ทำการเขตหรืออำเภอ ที่ทำการกำนันและที่ทำการผู้ใหญ่บ้านซึ่งอสังหาริมทรัพย์นั้นตั้งอยู่ ทั้งนี้ ให้แจ้งกำหนดวันเวลาและภาระที่จะกระทำนั้นไว้ด้วย

ในการปฏิบัติตามมาตรานี้ พนักงานต้องแสดงบัตรประจำตัวต่อบุคคลซึ่งเกี่ยวข้อง

ในกรณีที่มีการปฏิบัติของพนักงานหรือผู้ซึ่งปฏิบัติงานร่วมกับพนักงานตามมาตรานี้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ หรือผู้ทรงสิทธิอื่น บุคคลนั้นย่อมเรียกค่าทดแทนจาก ปตท. ได้ และถ้าไม่สามารถตกลงกันในจำนวนค่าทดแทนให้มอบข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการวินิจฉัยและให้นำกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๓๐ ในการขนส่งปีโตรเลียมทางท่อ ให้ ปตท. มีอำนาจ

(๑) กำหนดเขตระบบการขนส่งปีโตรเลียมทางท่อตามความจำเป็นโดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรี

(๒) วางระบบการขนส่งปีโตรเลียมทางท่อไปได้ เหนือ ตามหรือข้ามที่ดินของบุคคลใดๆ

(๓) รื้อถอนอาคาร โรงเรือนหรือทำลายสิ่งอื่นที่สร้างหรือทำขึ้น หรือทำลาย หรือตัดฟันต้นกิ่ง หรือรากของต้นไม้ หรือพืชผลในเขตระบบการขนส่งปีโตรเลียมทางท่อ

ในการดำเนินการตาม (๑) ให้รัฐมนตรีประกาศเขตระบบการขนส่งปีโตรเลียมทางท่อและเครื่องหมายแสดงเขตในราชกิจจานุเบกษา และให้ ปตท. ปิดประกาศเขตระบบการขนส่งปีโตรเลียมทางท่อไว้ ณ ที่ทำการเขตหรืออำเภอแห่งท้องที่นั้น กับให้จัดทำเครื่องหมายแสดงไว้ในบริเวณดังกล่าวตามระเบียบที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

ก่อนที่จะดำเนินการตาม (๒) หรือ (๓) ให้ ปตท. แจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องทราบ และให้นำมาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง (๒) มาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นอาจยื่นคำร้องแสดงเหตุที่ไม่สมควรทำเช่นนั้นไปยังคณะกรรมการเพื่อวินิจฉัยภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งคำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด

มาตรา ๓๑ ให้ ปตท. จ่ายค่าทดแทนตามความเป็นธรรมแก่เจ้าของหรือผู้ทรงสิทธิในที่ดิน อาคาร โรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้าง ในกรณีดังต่อไปนี้

- (๑) การใช้ที่ดินที่ประกาศกำหนดเป็นเขตรบบการขนส่งปีโตรเลียมทางท่อตามมาตรา ๓๐ (๑)
- (๒) การใช้ที่ดินวางระบบการขนส่งปีโตรเลียมทางท่อตามมาตรา ๓๐ (๒)
- (๓) การกระทำตามมาตรา ๓๐ (๓)

ในกรณีที่ไม่สามารถตกลงกันได้ในจำนวนค่าทดแทนให้นำมาตรา ๒๕ วรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่เจ้าของหรือผู้ทรงสิทธิในที่ดิน อาคาร โรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างได้รับค่าทดแทนหรือได้แจ้งเป็นหนังสือไม่รับค่าทดแทนดังกล่าวแล้ว ต่อไปภายหน้าจะเรียกร้องค่าทดแทนเนื่องจากเหตุอื่นอีกมิได้

มาตรา ๓๕ เพื่อประโยชน์แห่งความปลอดภัย ให้ ปตท. มีอำนาจทำลายหรือตัดพินต้น กิ่ง รากของต้นไม้ หรือสิ่งอื่นใดที่อยู่ใกล้เขตรบบการขนส่งปีโตรเลียมทางท่อ แต่ต้องแจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองต้นไม้หรือสิ่งนั้นทราบล่วงหน้าภายในเวลาอันสมควร ถ้าไม่อาจติดต่อกับเจ้าของหรือผู้ครอบครองได้ ให้ ปตท. มีอำนาจดำเนินการได้ตามที่เห็นสมควร

ในกรณีที่ต้นไม้หรือสิ่งอื่นใดนั้นมียู่ก่อนการสร้างระบบการขนส่งปีโตรเลียมทางท่อ ให้ ปตท. จ่ายค่าทดแทนอันเป็นธรรมให้แก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองต้นไม้หรือสิ่งนั้นตามสมควรแก่กรณี

มาตรา ๓๘ เมื่อ ปตท. มีความจำเป็นที่จะต้องได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์เพื่อให้ได้มาซึ่งแหล่งปีโตรเลียม เพื่อจัดสร้างโรงกลั่นปีโตรเลียม โรงแยกก๊าซ ทำเรือ คลังปีโตรเลียม หรือเพื่อใช้ในการวางระบบการขนส่งปีโตรเลียมทางท่อ หรือสิ่งปลูกสร้างอื่นอันจำเป็นและเกี่ยวเนื่องกับกิจการดังกล่าว ให้ดำเนินการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

มาตรา ๕๓ ผู้ใดขัดขวางการกระทำของ ปตท. หรือพนักงานหรือผู้ซึ่งปฏิบัติงานร่วมกับพนักงานซึ่งกระทำตามมาตรา ๒๕ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๕ หรือมาตรา ๓๖ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ประเด็นการวินิจฉัย

ประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า พระราชบัญญัติการปีโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ มาตรา ๔๔ และมาตรา ๔๖ หรือไม่ นั้น ศาลรัฐธรรมนูญในคราวประชุมเมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๕ ได้กำหนดประเด็นพิจารณาเรื่องนี้เป็น ๓ ประเด็น คือ

๑. พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓
ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ หรือไม่

๒. พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓
ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๔ หรือไม่ และ

๓. พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓
ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ หรือไม่

ข้อพิจารณาและคำวินิจฉัย

ประเด็นที่ต้องพิจารณาก่อนว่า ระหว่างพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ได้มีการตราพระราช
กฤษฎีกาสองฉบับ ซึ่งตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติทูลรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ๒๕๔๒ และ
ประกาศใช้บังคับเมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๔ คือ พระราชกฤษฎีกากำหนดอำนาจ สิทธิและประโยชน์
ของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) พ.ศ. ๒๕๔๔ และพระราชกฤษฎีกากำหนดเงื่อนไขเวลายกเลิก
กฎหมายว่าด้วยการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๔ พิจารณาแล้ว แม้ว่าจะมีการตราพระราช
กฤษฎีกาสองฉบับออกมาใช้บังคับก็ตาม แต่โดยที่มาตรา ๔ แห่งพระราชกฤษฎีกากำหนดอำนาจ สิทธิ
และประโยชน์ของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) พ.ศ. ๒๕๔๔ ซึ่งบัญญัติว่า ในการประกอบธุรกิจ
ปิโตรเลียมให้บริษัทมีอำนาจได้รับยกเว้น มีสิทธิพิเศษ หรือได้รับความคุ้มครองตามที่กฎหมายว่าด้วย
การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยหรือกฎหมายอื่นได้บัญญัติไว้ให้แก่ ปตท. เมื่อเป็นดังนี้ จึงเห็นว่า
อำนาจตามมาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ แห่งพระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑
มีผลบังคับได้อยู่ จึงได้ให้ข้อพิจารณาและคำวินิจฉัยตามประเด็นทั้ง ๓ ประการ ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม พ.ศ. ๒๕๒๑ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ ขัดหรือแย้ง
ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ หรือไม่

เห็นว่ารัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ ได้บัญญัติรับรองเสรีภาพในเคหสถานของบุคคลในการที่จะ
ได้รับความคุ้มครองเพื่อการอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข โดยบัญญัติห้ามไว้ว่า
การเข้าไปในเคหสถานของบุคคลใดโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครองจะกระทำไม่ได้ แต่ก็มี
ข้อยกเว้นในกรณีที่กฎหมายให้อำนาจไว้ ส่วนพระราชบัญญัติการปิโตรเลียม พ.ศ. ๒๕๒๑ ได้บัญญัติ
ให้อำนาจแก่ ปตท. เกี่ยวกับการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อโดยสามารถกำหนดเขตระบบการขนส่ง
ปิโตรเลียมทางท่อ วางระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อไปได้ เหนือ ตามหรือข้ามที่ดินของบุคคลใดๆ
รวมทั้งการรื้อถอนอาคาร โรงเรือน หรือทำลายสิ่งอื่นที่สร้างหรือทำขึ้น หรือทำลาย หรือตัดฟันต้น
กิ่ง หรือรากของต้นไม้ หรือพืชผลในเขตระบบการขนส่งปิโตรเลียมทางท่อ โดยการกำหนดเขต ฯ

ให้รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา และให้ ปตท. ปิดประกาศ ส่วนการวางระบบและการรื้อถอน ทำลาย ให้ ปตท. แจ่งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องทราบ โดยให้นำ มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง (๒) มาใช้บังคับโดยอนุโลม นั่นคือ ปตท. ได้บอกกล่าวให้เจ้าของหรือ ผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ทราบล่วงหน้าแล้ว ภายในเวลาอันสมควร แต่ต้องไม่น้อยกว่าสามวัน ถ้าไม่อาจติดต่อกับเจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ได้ให้ประกาศให้เจ้าของหรือผู้ครอบครอง อสังหาริมทรัพย์นั้นทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามสิบวัน ทั้งนี้ ให้แจ่งกำหนดวันเวลาและการที่จะ กระทำนั้นไว้ด้วย หากการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของหรือผู้ครอบครอง ทรัพย์สินบุคคลนั้นอาจยื่นคำร้องแสดงเหตุที่ไม่สมควรทำเช่นนั้นไปยังคณะกรรมการเพื่อวินิจฉัยภายใน สามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ่งคำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด การที่พระราชบัญญัติ การปิโตรเลียม ฯ กำหนดหลักเกณฑ์ไว้เช่นนี้ก็เป็นการยอมรับในหลักเสรีภาพในเคหสถานของบุคคล ตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ แต่เนื่องจากการดำเนินการของ ปตท. เป็นการดำเนินการเพื่อประโยชน์ สาธารณะหากเจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินไม่ยินยอมให้ ปตท. ใช้ทรัพย์สินของตนแล้วย่อม กระทบกระเทือนต่อประโยชน์ส่วนรวม ดังนั้น ปตท. ในฐานะที่เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ต้อง จัดทำสาธารณประโยชน์จึงสามารถออกกฎหมายให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่เข้าไปดำเนินการแทรกแซง สิทธิ เสรีภาพของบุคคลได้ เท่าที่จำเป็นและเพื่อประโยชน์สาธารณะเท่านั้น โดยผู้ครอบครอง อสังหาริมทรัพย์ยังคงมีกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ทุกประการเพียงแต่การเข้าใช้สอยพื้นที่ใน อสังหาริมทรัพย์ของ ปตท. นั้น ทำให้เจ้าของกรรมสิทธิ์ไม่สามารถใช้พื้นที่ในอสังหาริมทรัพย์ได้อย่าง เต็มที่ แต่ ปตท. ก็ได้จ่ายค่าทดแทนในการขอใช้พื้นที่นั้นแก่เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ตามความเป็นธรรม โดยบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๓๑ ส่วนพระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๕๓ เป็นบทบัญญัติกำหนดโทษอันเนื่องมาจากการขัดขวางตามมาตรา ๓๐ ดังนั้น พระราช บัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕

ประเด็นที่สอง พระราชบัญญัติการปิโตรเลียม ฯ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๔ หรือไม่

เห็นว่ารัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๔ ได้บัญญัติรับรองเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจาก อาวุธไว้ เนื่องจากการปกครองระบอบประชาธิปไตย เมื่อประชาชนมีความเดือดร้อนและหรือไม่ได้รับ ความเป็นธรรมจากรัฐบาล รัฐธรรมนูญบัญญัติให้เสรีภาพในการรวมตัวชุมนุมกันเพื่อแสดงความเดือดร้อน หรือความต้องการได้ หรือกรณีเป็นการชุมนุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในทางการเมือง เศรษฐกิจและ สังคมก็ย่อมทำได้ โดยการชุมนุมดังกล่าวจะต้องอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายด้วย โดยรัฐธรรมนูญ

ได้กำหนดข้อยกเว้นไว้ในมาตรา ๔๔ วรรคสอง ว่า การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวสามารถกระทำได้ โดยอาศัยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะและเพื่อคุ้มครองความสะดวก ของประชาชนจะใช้ที่สาธารณะ นั่นคือ หากรัฐมีกฎหมายเฉพาะบัญญัติขึ้นเพื่อจำกัดเสรีภาพดังกล่าว ก็ย่อมทำได้และพระราชบัญญัติปีโตรเลียม ฯ ก็มีลักษณะเป็นกฎหมายเฉพาะเพราะมีวัตถุประสงค์ เป็นการดำเนินการเพื่อสาธารณูปโภคอันมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ โดยมาตรา ๓๐ ได้บัญญัติเรื่องอำนาจของ ปตท. ในการดำเนินการเกี่ยวกับการขนส่งปีโตรเลียมทางท่อ ส่วนมาตรา ๕๓ บัญญัติเรื่องของการกำหนดโทษแก่ผู้ขัดขวางการกระทำของ ปตท. หรือพนักงาน หรือผู้ปฏิบัติงานร่วมกับพนักงาน ซึ่งกระทำการตามมาตรา ๒๕ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๕ หรือมาตรา ๓๖ ดังนั้น พระราชบัญญัติการปีโตรเลียม ฯ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ จึงไม่ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๔

ประเด็นที่สาม พระราชบัญญัติการปีโตรเลียม ฯ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ หรือไม่

เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ เป็นการบัญญัติรับรองสิทธิของชุมชนท้องถิ่นโดยสามารถ อนุรักษ์ หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ ดูแลรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และรักษาไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมของชุมชน ถึงแม้ว่า รัฐธรรมนูญจะรับรองสิทธิดังกล่าวไว้ แต่ก็ได้ไม่ได้หมายความว่าชุมชนจะจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น ได้อย่างอิสระ ชุมชนท้องถิ่นต้องร่วมกับองค์กรท้องถิ่นหรือรัฐในการจัดการทรัพยากรร่วมกัน ดังนั้น การที่พระราชบัญญัติการปีโตรเลียม ฯ ให้อำนาจ ปตท. เข้าไปดำเนินการในการขนส่งปีโตรเลียม ทางท่อตามมาตรา ๓๐ ซึ่งเป็นการดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะ โดยการขอใช้พื้นที่ของเอกชน ในชุมชนนั้นเท่าที่จำเป็นโดยมีการบอกกล่าวล่วงหน้าและเปิดโอกาสให้เจ้าของหรือผู้ครอบครอง อสังหาริมทรัพย์ ยื่นคำร้องแสดงเหตุที่ไม่สมควรไปยังคณะกรรมการได้ จึงเป็นการให้ชุมชนจัดการ ทรัพยากรร่วมกับรัฐ เมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ ซึ่งบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิของชุมชนท้องถิ่น มีรายละเอียดประการใดให้เป็นที่ไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งเมื่อยังไม่มีกฎหมายตราขึ้นตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖ ไว้เป็นการเฉพาะแล้ว การที่พระราชบัญญัติการปีโตรเลียม ฯ เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจ รัฐเข้าใช้พื้นที่เพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างชัดเจนและกำหนดโทษผู้ฝ่าฝืนหรือขัดขวางการกระทำ เพื่อประโยชน์สาธารณะไว้ในมาตรา ๕๓ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ดังนั้นพระราชบัญญัติ การปีโตรเลียม ฯ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๖

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๑
มาตรา ๓๐ และมาตรา ๕๓ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ มาตรา ๔๔ และมาตรา ๔๖
แต่ประการใด

นายพันธ์ จันทรปาน
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ